HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בצר ליה שיעורא אמר ליה מי סברת כזית גדול בעינן כזית בינוני בעינן (והא איכא) וההוא דאייתו לקמיה דרבי יוחנן זית גדול הוה דאע״ג דשקלוה לגרעינותיה פש ליה שיעורא (א)[א]דתנן זית שאמרו לא קטן ולא גדול אלא בינוני וזהו אגורי ואמר רבי אבהו לא אגורי שמו אלא אברוטי שמו ואמרי לה סמרוסי שמו ולמה נקרא שמו אגורי ששמנו אגור בתוכו נימא כתנאי דהנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דבר קפרא הביאו לפניו כרוב ודורמסקין ופרגיות נתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך קפץ וברך על הפרגיות לגלג עליו חבירו כעס בר קפרא אמר לא על המברך אני כועס אלא על המלגלג אני כועס אם חבירך דומה כמי שלא טעם טעם בשר מעולם אתה על מה לגלגת עליו חזר ואמר לא על המלגלג אני כועס אלא על המברך אני כועס ואמר אם חכמה אין כאן זקנה אין כאן תנא ושניהם לא הוציאו שנתן מאי לאו בהא קא מיפלגי דמברך סבר שלקות ופרגיות שהכל נהיה בדברו הלכך חביב עדיף ומלגלג סבר שלקות ב״פ האדמה פרגיות שהכל נהיה בדברו [ב]הלכך פירא עדיף לא דכ״ע שלקות ופרגיות שהכל נהיה בדברו והכא בהאי סברא קא מיפלגי מר סבר חביב עדיף ומר סבר כרוב עדיף דזיין אמר ר׳ זירא כי הוינן בי רב הונא אמר לן הני גרגלידי דלפתא פרמינהו פרימא רבא בפה״א פרימא זוטא שהכל נהיה בדברו וכי אתאן לבי רב יהודה אמר לן [ג]אידי ואידי בפה״א והאי דפרמינהו טפי כי היכי דנמתיק טעמיה אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר לן תבשילא דסלקא דלא מפשו בה קמחא בורא פרי האדמה דלפתא דמפשו בה קמחא טפי בורא מיני מזונות והדר אמר [ד]אידי ואידי בורא פרי האדמה והאי דשדי בה קמחא טפי לדבוקי בעלמא עבדי לה אמר רב חסדא [ב]תבשיל של תרדין יפה ללב וטוב לעינים וכ״ש לבני מעים אמר אביי והוא דיתיב אבי תפי ועביד [ג]תוך תוך אמר רב פפא פשיטא לי [ה]מיא דסלקא כסלקא ומיא דלפתא כלפתא ומיא דכולהו שלקי ככולהו שלקי בעי רב פפא מיא דשיבתא מאי למתוקי טעמא עבדי או לעבורי זוהמא עבדי לה ת״ש ד)[ו]השבת משנתנה טעם בקדירה אין בה משום תרומה ואינה מטמאה טומאת אוכלים שמע מינה [ז]למתוקי טעמא עבדי לה שמע מינה אמר רב חייא בר אשי פת צנומה בקערה מברכין עליה המוציא ופליגא דר׳ חייא דאמר ר׳ חייא צריך שתכלה ברכה עם הפת מתקיף לה רבא מאי שנא צנומה דלא משום דכי כליא ברכה אפרוסה קא כליא על הפת נמי כי קא גמרה אפרוסה גמרה

אלא

בצר ליה שיעורא. וגבי ברכת פירות הארץ אכילה כתיבא ה) ואכילה בכזית: **כזית שאמרו.** לענין שיעור כל אכילות: **אגור בתוכו.** מזומן לצאת ממנו שאינו נבלע בפרי כמשקה תפוחים ותותים אלא אגור כמשקה ענבים: **דורמסקין.** אף הן שלקות מעשב שקורין אקדלשי״ט בלע״ז כך ראיתי בפירוש בבא קמא של רבינו יצחק ברבי יהודה. אבל כאן פירש פרונ״ש וכן שמעתי אני כאן ובבבא קמא (פ״י דף קטו:) פרונ״ש ואי אפשר להעמידה דא״כ °הרי ברכתו ב״פ העץ והיאך קדם וברך על הפרגיות שברכתן שהכל ואינם כדברים חשובים כדמפרש ואזיל: **שלא טעם טעם בשר.** ונעשה הבשר חביב עליו: **פרגיות.** בשר עוף שקורין פרדרי״א: **זקנה אין כאן.** הלא זקן אני והיה לו לשאלני על איזה מהן יברך לפטור את שאר המינין. ודברים הללו אינן באין ללפת את הפת אלא שלא מחמת הסעודה הן באין ואמרינן לקמן (דף מא:) דטעונין ברכה לפניהם ואין הפת פוטרתן: **דמברך סבר שלקות.** דכרוב ודורמסקין שהכל ברכתן כפרגיות דעל דבר שאין גדולו מן הארץ כגון בשר בילים ודגים תנא במתניתין ו) שהכל וכיון דברכותיהם שוות חביב עדיף: **ומלגלג סבר שלקות בורא פרי האדמה.** שהיא ברכה חשובה לעצמה לדברים חשובים והיה לו להקדימו: **כרוב עדיף דזיין.** דתניא לקמן (דף מד:) כרוב למזון ותרדין לרפואה: **גרגלידי דלפתא.** ראשי לפתות: **פרמינהו.** מנוסיי״ר בלע״ז לשון קניבת ירק: **פרימא זוטא.** גריעותא היא ובשאכלו חי קאי: **אבי תפי.** על מקום שפיתת הקדירה: **ועביד תוך תוך.** כלומר שסלוק ונמחה מאד וקול רתיחתו נשמעת °כקול תוך תוך: **מיא דסלקא.** תבשיל של תרדין: **כסלקא.** לענין ברכה: **דשיבתא.** ירק שנותנין מעט בקדרה למתק בעלמא ולא לאכלו. אני״ט בלע״ז: **למתוקי טעמא עביד.** ומברכין על מימי תבשילו ב״פ האדמה: **השבת אין בה.** בבד שלה משנתנוה בקדרה והוציאוה אין בה שוב משום איסור תרומה דהוה ליה כעץ בעלמא. מדקתני משנתנה טעם ש״מ לטעמא עבידא: **פת צנומה.** יבשה שנתנה בקערה לשרות וכן צנומות דקות ז): **צריך שתכלה.** ברכת המוציא עם פריסת הפרוסה מן הפת והאי פרוס ועומד הוא: **אפרוסה** ח) **(כליא).** כיון דאמרת עם פריסת הפרוסה תכלה מאי חשיבותא ומאי אהניתא:

אלא

בצר ליה שיעורא. היינו דוקא בברכה שלאחריו דבעינן שיעור אבל בברכה שלפניו אפילו פחות מכשיעור דאסור ליהנות בעולם הזה בלא ברכה בין לענין אכילה בין לענין שתיה אבל בברכה שלאחריו בעינן שיעור מלא לוגמיו על כן יש ליזהר לשתות מכוס של ברכה °מלא לוגמיו כדי שיברך לאחריו מעין ג׳ ברכות °והר״י היה אומר בבורא נפשות כיון דלאו ברכה חשובה היא אפי׳ בבציר משיעורא מברכינן בורא נפשות רבות ולא נראה דכיון דבורא נפשות תקנוה כנגד על הגפן כי היכי דעל הגפן בעי שיעורא בבורא נפשות רבות נמי בעי שיעורא ובירושלמי ר׳ יוחנן היכי בריך אזית הא לא הוי שיעורא וקאמר משום בריה דאפילו לא אכל אלא פרידה אחת של ענב או פרידה אחת של רמון בעי ברוכי משום דבבריה מברכין אפילו פחות מכזית וחולק על גמרא דידן כדמשמע הכא א״כ אין הלכה כמותו של ירושלמי (א) וה״ר יוסי היה מפרש שהירושלמי אינו חולק על הגמרא שלנו דהכא מיירי שהוסרו הגרעינים ונמלח אם כן לא היה כברייתו אבל אם אכלו שלם אפי׳ אם היה פרידה אחת של רמון מברך עליו תחלה וסוף וגמרא ירושל׳ היה סבור שהזית היה שלם ולכך הוצרך לתרץ באותו ענין דאכל פרידה ט) דבריה ואינן חולקים יחד ועוד יש בירושלמי היכא דבריך אתורמוסא למיכליה ונפל מידיה ושקל אחרינא בעי ברוכי זמנא אחריתי ופריך מאי שנא מאמת המים פירוש דמברך לשתות והני אזלי והני אחריני נינהו וא״צ לברך פעם אחרת ומשני הכא הוה דעתו מתחלה לזה שהיה יודע שילכו להן אבל בתורמוסא לא ידע שיפלו מידו ויאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד משום דהוה ברכה לבטלה וכן נכון לומר על כל ברכה לבטלה בשכמל״ו: **דורמסקין.** פירש״י פרונ״ש. ולא נראה דבסמוך משמע דמברכין עליהן בורא פרי האדמה וא״כ בורא פרי העץ בעי ברוכי ונראה שהוא מין כרוב: **נתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך.** ונראה דמיירי בברכה שלפניו דאי בשל אחריו הא אמרינן (חולין קו.) דאין מזמנין על הפירות °ומיירי בהסבו ואנו אין לנו[א] שום הסבה אלא על הפת ולכך צריך לברך כל אחד על כל דבר הן בפירות הן ביין: **חביב עדיף.** וכן הלכה אם יש לו שני מיני פירות לפניו חביב עדיף ובורא פרי האדמה עדיפא משהכל נהיה בדברו דמבוררת טפי וחשובה לעצמה מקרית ויברך על אותו המין שייך בו פרי האדמה אף על פי שאותו המין שיש לברך עליו שהכל חביב עליו ואם לפניו פירות שהברכות שוות ואחד מהן הוא מז׳ המינין יברך תחלה על אותו של ז׳ המינין דעדיפי: **מיא דסלקא כסלקא.** מברכין עליה בורא פרי האדמה אף על פי שאין בה אלא מים וטעם הירקות מברך עליהן כאשר יברך על הירקות אע״ג דאמרינן לעיל דמי פירות זיעה בעלמא הוא יש לחלק: **פת צנומה בקערה מברכין עליה המוציא לחם מן הארץ ופליגא דר׳ חייא.** וא״ת היכי מיירי אם יש שלמה לפניו הא אמרינן בסמוך דכ״ע שלמה עדיף ואי ליכא אלא צנומה היכי פליג עלה ר׳ חייא הא מסקינן לעיל (דף לז:) פרורין אף על פי שאין בהן כזית מברכין עליהן המוציא הואיל ואית בהו תוריתא דנהמא וי״ל כגון דאיכא שלמה לפניו ובלע מן הצנומה רב חייא בר אשי סבר דהוי כמו שלמה מאחר שהיא חביבה [מברך עליה] ור׳ חייא ס״ל צריך שתכלה ברכה עם הפת ואם כן בעינן שתכלה הברכה עם בליעת הפת וכיון שבלועה קודם לכן שלמה עדיף אבל אי ליכא שלמה מודה שיברך על הפרורים י)המוציא לחם מן הארץ:

והלכתא

עין משפט נר מצוה

ס א מיי׳ פי״ד מהלכות מאכלות אסורות הל׳ א (טוש״ע או״ח סי׳ תפו):

סא ב טוש״ע או״ח סי׳ ריא סעיף ג:

סב ג טוש״ע או״ח סי׳ רה סעיף ד:

סג ד מיי׳ פ״ג מהל׳ ברכות הל׳ ו טוש״ע או״ח סי׳ רח סעיף ב:

סד ה מיי׳ פ״ח מהל׳ ברכות הלכה ד סמג שם טוש״ע או״ח סימן רה סעיף ב:

סה ו מיי׳ פט״ו מהל׳ תרומות הלכה י״ב ופ״א מהל׳ טומאת אוכלין הלכה ז:

ז [טוש״ע או״ח סי׳ רד סעיף א ובהגר״א]:

רבינו חננאל

הביאו לפניו כרוב ודורמסקין. פי׳ פרונגא. ובלשון ישמעאל אגהץ עין בקר ומברכין עליו בורא פרי העץ. **ופרגיות.** צפרים קטנים. **גירגלידי.** דליפתא בין פירמי רברבי בין זוטרי בורא פרי האדמה. אפי׳ שדא ביה קימחא, דלמידבק בעלמא קא מיכוין ולא למזונא. **מיא** דסילקא כסילקא ומיא דליפתא כליפתא כך הלכה ומברך בורא פרי האדמה. **א״ר חייא בר אשי משמיה דרב פת צנומה בקערה מברכים עליה המוציא.** פיר׳ פירורה פתיתין בקערה ויצק עליה מרק מברכין עליה המוציא לחם [ומיירי בדאיכא עליה תוריתא דנהמא]. ופליגא דר׳ חייא דאמר צריך שתיכלה ברכת המוציא עם בציעת החתיכה מן הככר שבוצע ממנו, דהא זה הפת כולה כבר היא צנומה בקערה. ומתקיף רבא אהא דר׳ חייא מאי שנא צנומה דפליג, דכי כליא ברכה אצנומא קכליא, אפי׳ הבוצע על הככר כיון דפריס מזה הככר ובצע, כי כליא ברכה אפרוסה כליא. **אלא אמר רבא צריך שתכלה ברכה על הפת.** כלומר, אם היא פת שלמה מברך ואח״כ בוצע, אבל אם היא פתיתה או צנומה בקערה, אומר המוציא ופושט ידיו ונוטל. והלכתא כרבא.

מסורת הש״ס

א) כלים פי״ז משנה ח, ב) עירובין כט., ג) [פסחים עד.], ד) עוקצין פ״ג מ״ד נדה נא:, ה) [דברים ח], ו) [לקמן מ:], ז) [בראשית מא], ח) גמרא, ט) [דבריה היה ואינן כו׳ כצ״ל], י) [וע״ע תוס׳ מנחות עה: ד״ה אפילו],

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה בצר וכו׳ וה״ר יוסף היה מפרש:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה דורמסקין כו׳ הרי ברכתו בפה״ע. ק״ל הא גם בפה״א עדיף משהכל אלא דהמברך סבר דשלקות מברך שהכל. וא״כ ג״כ בפה״ע אין ברכתו בפה״ע אלא שהכל כמבואר בסוגיא גבי זית מליח וצ״ע: רש״י ד״ה ועביד תוך וכו׳ בקול תוך תוך. ע׳ פסחים עד ע״א ברש״י ד״ה ר׳ ישמעאל: תוס׳ ד״ה בצר וכו׳ מלא לוגמיו כדי שיברך. עי׳ לעיל ל״ז ע״א תוס׳ ד״ה נתן ר״ג: בא״ד והר״י היה אומר. עי׳ לקמן מ״ט ע״ב תוס׳ ד״ה ור״מ: תוס׳ ד״ה נתן וכו׳ ומיירי בהסבו. עי׳ חולין ק״ו ע״א תוס׳ ד״ה ש״מ:

מוסף תוספות

א. בתוס׳ רי״ש כתב, דבימיהם היו רגילים להסב ולקבוע לשתות ולאכול פירות ומיני מזונות אבל אנו אין רגילים בכך להסב ולכך כ״א מברך לעצמו.

לעזי רש״י

אקדלשי״ט [אדרילצי״ש]. מלוח (שיח בר). **פרונ״ש** [פרוני״ש]. שזיפים. **פרדרי״א** [פירדרי״ץ]. קורא (עוף). **מינושיי״ר.** לחתוך לחתיכות דקות. **אני״ט** [אניי״ד]. שֶׁבֶת (צמח ריחני).

מוסף רש״י

פרמינהו. מחתכם הדק (שבת עד:) לשון פרומים (שם קיט.). **ועביד תוך תוך.** שמבושל יפה ונצטמק כולו עד שנימוח וכשהוא רותח דומה כמשמיע קול זה תוך תוך (ערובין כט.) כקול הסיר (פסחים עד.). **אין בה משום תרומה.** שאם חזר הקלח ונפל לתוך קדירה של חולין אינו מדמע (נדה נא:).